

Distant Land | Pentti Sammallahti

“I betraktarens öga” är ett vackert uttryck fyllt av mystik. Hur mycket ligger i betraktarens öga, hur mycket av dig själv i det du ser? Och är du medveten om hur mycket din tolkning är del i skapandet av något?

Det finns ett behov av mystik i den materialistiska västvärlden, och Pentti Sammallahtis verk möter detta behov på det mest eftertänksamma, milda och humoristiska sätt. Han är en poetisk observatör med en unik och inkluderande blick för världen omkring sig, erkänd som mästare i det fotografiska hantverket, både vad det gäller fotografiskt tryck och mekaniska tryckmetoder.

Fotografiska presenterar stolt *Distant Land*, en stor utställning med den legendariska finska fotografen Pentti Sammallahti, kurerad av Anna Mustonen.

Pentti Sammallahti, som är en av Finlands mest erkända konstnärer, är mer än en fotograf: han är poet, resenär, lysande observatör och mästare i det fotografiska hantverket. I mer än 50 år har han fångat naturens mysterier, i alla dess former, runt om i hela världen. Med ett enastående bildspråk flätar han samman det naturliga och det konstruerade, verklighet och fantasi. Hans egna innovativa trycktekniker och hans återintroduktion av portfolioformatet har haft stor påverkan på publicerandet av foto-konst.

Vid en väldigt ung ålder, endast nio år gammal, stakade Sammallahti, som föddes 1950 i Helsingfors i Finland, ut sin framtid som fotograf, efter att hans pappa tagit med honom på grupputställningen Family of Man, kurerad av Edward Steichen. Endast två år senare tog han sina första fotografier av vardagslivet i Helsingfors, och började ställa ut på en mängd platser runt om i Finland och världen från tidigt 70-tal. Sen dess har han aldrig slutat ta sina enastående bilder, som både är formmässigt fulländade och fyllda av en melankolisk poesi.

– Den sorts starka konstverk som påminner oss om existensens mysterium, att tid och plats ibland inte har någon betydelse. Hur vi plötsligt inte bryr oss om ifall det vi ser är välkänt eller främmande, vi bara tar det till oss. Att vända uppmärksamheten inåt är en viktig aspekt av våra hektiska liv. Distant Land ger oss perspektivet att platser, som verkade avlägsna, faktiskt kan vara väldigt nära, säger Emilie Ackerman, utställningsproducent på Fotografiska Stockholm.

I den omfattande utställningen *Distant Land* på Fotografiska, som kurerats av Anna Mustonen, visas 200 fotografier av denna konstnär som varit en mentor för generationer av skandinaviska fotografer. Med varje scen han fångar ger Sammallahti oss glimtar från en fascinerande resa till det mystiska land som både är närvarande i nuet och endast existerar i vår tankevärld.

Sammallahtis svartvita fotografier visar hans utomordentliga hantverksskicklighet och är samtidigt nyckeln till hans visuella poesi. Samspelet mellan det finstämda och det humoristiska, mellan det obeständiga och det tidlösa, är ständigt närvarande i hans fotografier, oavsett om de är tagna i hans egen hemstad Helsingfors, i isolerade delar av finska skärgården eller i fjärran länder, såsom forna sovjetrepubliker, Indien, Nepal, Turkiet och Marocko.

Sammallahti bjuder in oss, betraktarna, att göra våra egna tolkningar, samtidigt som han får oss att le och kanske även få gåshud med en omedelbar känsla av igenkänning inför både konstnären och det han porträtterar. I betraktarens öga...

– Jag tror och vet att det finns mycket som förenar allting på jorden, och självklart har denna enhet ingenting med pengar och status osv. att göra. Jag är inte kristen eller troende i allmänhet, men när jag fotograferar och framkallar hoppas jag att det ibland har med den där enheten att göra, säger Sammallahti.

Under arbetet verkar Sammallahti dela Walker Evans tanke angående fotografens roll som en lyckosam observatör, till vilken fotografiet är ”givet, inte taget”, eftersom rena tillfälligheter låtit honom vara på plats för att bevittna det magiska ögonblicket. Vem som sen råkar stå bakom kameran är mindre viktigt än hur scenen själv utvecklar sig.

– Det känns som att jag fått fotografiet, jag tog det inte. Om man är på rätt plats vid rätt tillfälle så är allt man behöver göra att trycka på en knapp. Att vara en fotograf har inget med saken att göra. Allting jag fotograferat existerar oberoende av mig, min roll är endast att vara mottaglig. Det viktigaste är turen: bakom varje bra bild finns det bra med tur också, säger Pentti Sammallahti.

Med sin unika observationsförmåga fångar Sammallahti vad som verkar vara vardagliga scener, men som genom hans blick blir till tidlösa kompositioner som påminner om stillbilder från svartvita filmer, eller landskapsmålningar i gråskala. Associationer som inte är slumpmässiga.

– Han är inte en dokumentärfotograf, eller en naturfotograf, utan en fotograferande konstnär som låter sitt arbete påverkas av, och referera till, musik, poesi och litteratur. Hans bildspråk är väldigt poetiskt, fyllt av kulturella särdrag som man kanske inte lägger

märke till vid första anblicken. Sammallahti är involverad i hela den bildskapandeprocessen. Det börjar med kompositionen: hur han använder konsthistoriska referenser, avgränsar fotografierna och bestämmer vad som ska vara inom och utanför bildytan. Han framkallar fotografierna själv, mörkrummet är hans favoritplats, där han lyssnar till framkallningsvätskans plaskande medan han arbetar. Han verkar finna det meditativt på samma sätt att fotografera. En sann konstnär vilken arbetar som målare och hantverkare - han skapar allt med sina egna händer. Det är ganska enastående, säger Anna Mustonen.

Medan det kan finnas ett inslag av tursam slump i kompositionen av scenerna, med sina bakgrunder av ödsliga landskap med dimma och dämpat ljus, finns det inget utrymme för slumpen vid framtagandet av den färdiga bilden. Sammallahti producerar alla sina fotografier själv och hans arbetssätt är rotat i analog teknik. De slutliga fotografierna kan vara små som vykort eller stora panoramabilder, där strukturen och de djupa tonerna visar på hans tålamod och hantverksskicklighet. Samma kvaliteter som han lärde ut till sina studenter på Högskolan för konst, design och arkitektur i Helsingfors, där han undervisade i 17 år, tills han 1991 fick ett 15-årigt stipendium av finska staten för att fokusera på sin egen praktik.

[Utställning: 22 november-3 mars →](#)